

VÄLISTÖÖJÕUD ON ÕLEKÕRS, MITTE OHT EESTILE

Välismaalaste värbamine on keeruline protsess, kuid siiski hädavajalik õlekõrs, millest peavad haarama väga paljud Eesti ettevõtted.

SIRET SAKS
advokaadibüroo RASK
välivärbamise ja töösuhete
valdkonna juht

Personalijuhi jaoks toob välisriigist värbamine kaasa rohkem tööd ja oluliselt suuremad riskid. Enamasti ei saa uue töötaja kvalifikatsiooni enne tööle asumist nii palju kontrollida kui soovitakse. Töötaja Eestisse kolimine toob ettevõttele lisakulusid. Loodetud kohanemine uue elu, kultuuri ja organisatsiooniga ei pruugi latusalt minna. Läbi raskuste vormistatud töösuhe võib nurjuda põhjustel, mis tabavad nii tööandjat kui ka töötajat suure üllatusena.

VÄLISTÖÖJÕULE ON RIIGIS VIIBIMINE PRIVILEEG

Vaatamata viimasel ajal palju avalik-

ku kajastamist leidnud kartusele, et saabuvad välismaalased ohustavad Eesti turvalisust, on tegelikkus teistsugune. Kui Eesti haldusmenetluses kehtib riigi kodanikele põhimõte, et ebaselged asjaolud tuleb lugeda tõendatuks menetlusluse isiku kasuks, siis välismaalastega seotud menetlused sellist privilegieritud staatust ei võimalda.

Seaduses on väga rangelt sätestatud, et välismaalase Eestisse saabumine, siin viibimine, elamine ja riigist lahkumine peab olema kooskõlas avalike huvidega ning vastama ennekõike avaliku korra ja riigi julgeoleku kaitse vajadusele. Seadusandlus jätab riigile seejuures igakülgsed võimalused vähimagi kahtluse olemasolul välismaalastest tulenev oht elimineerida. Praktikas tähendab see tööandja jaoks, et

riik võib jätta ebaselgetel asjaoludel välistöötajale viibimisluse (nii viisa, elamisloa kui ka e-residendi staatuse) väljastamata, tunnistada selle kehtetuks või keelduda pikendamisest.

MIDA TÄHENDAB „OHT AVALIKULE KORRALE“?

„Oht avalikule korrale“ on Eesti seadusandluses suuresti sisustamata õigusmõiste. Avalik kord on seisund, milles on tagatud õigusnormide järgimine ning õigushüvede ja isikute subjektiivsete õiguste kaitse. Oht on aga olukord, kus ilmnenud asjaoludele antava objektiivse hinnangu põhjal võib pidada piisavalt tõenäoliseks, et lähitulevikus leiab aset korrariikkumine.

Euroopa Kohtu lahendites on aga defineeritud terminit „oht avalikule korrale“ kui isikust tulenevat vahetut ja piisavalt tõsist ohtu, mis võiks kahjustada mõnda ühiskonna põhihüvi. Teisisõnu saab termin „avalik kord“ hõlmata ainult neid norme, ilma milleta oleks ühiskondlikult koos elamine väljakanatamatu ja ohtlik. Euroopa Kohus on täiendavalt märkinud, et hinnates

isikust tulenevat ohutu avalikule korrale, tuleb arvesse võtta toime pandud teo raskust, laadi ning toimepanemisest möödunud aega.

KASULIKKE NÄITEID EESTI PRAKTIKAST

Eesti menetluspraktikas on vastuolulisi näiteid viibimisaluste väljastamisest keeldumisest või kehtetuks tunnistamisest. Need on õpetlikud lood ennekõike personalijuhtidele, mille abil saab tuua kasulikke paralleele ja anda käitumisjuhiseid tulevikuks.

Kõige sagedamini võetakse välismaalastel Eestis viibimise õigus seepärast, et see pole kooskõlas vormistatud viibimisaluse eesmärgiga – näiteks ei tööta välismaalane enam ettevõttes, milles töötamiseks luba anti, või kasutatakse õppimiseks antud viisat ainult töötamiseks.

Minu praktikas on ette tulnud aga ka ilmekaad advokaadi sekkumist vajavaid olukordi, mis on tekkinud seoses ohuga avalikule korrale. Näiteks olen esindanud klienti vaidluses Politsei- ja Piirivalveametiga, kui Eestis viibivale välismaalasele keelduti pikendamast varasemalt väljastatud elamisloa põhjendusel, et isik oli olnud osaline kaks aastat varem (viieaastase elamisloa kehtivuse ajal) toimunud rüseluses öises Tallinna vanalinnas. Kriminaalmenetlust politsei toonase rüseluse peale ei algatanud ning kõik osalised lahkusid rahumeelselt. Ometi oli menetleja kaks aastat hiljem seisukohal, et konkreetne isik on „oluline oht Eesti avalikule korrale”, mistõttu keelduti elamisloa pikendamisest. Menetleja hinnangul ei omanud tähtsust asjaolu, et isik on Eesti arengu mõttes oluliste eriteadmistega. Samuti ei arvestatud sellega, et isik oli Eestis elanud ligikaudu kümme aastat ning intsidendist oli möödunud juba kaks aastat. Esimese astme kohtusse jõudnud vaidluses jäi kohtunik siiski välismaalast toetavale seiskohale, tänu millele elamisloa lõpuks pikendati.

Teises juhtumis keeldus Politsei- ja Piirivalveamet elamisloa pikendami-

sest, põhjendades esialgu, et kokkulepe kriminaalmenetluses on piisav põhjus kategoriseerida välismaalane „ohuks avalikule korrale”. Kriminaalmenetluse sisuks ei olnud seejuures isikuvastane süütegu, vaid tegemist oli rahvatervisevastase süüteoga. Ka selle juhtumi raames nõustus PPA pärast advokaadi sekkumist elamisloa pikendamata, sel korral juba vaide menetluse raames.

 “Oht avalikule korrale” on Eesti seadustes suuresti sisustamata mõiste.

Sageli võivad ka väga ebaolulistena näivad täitmata kohustused riigi ees saada viibimisaluse väljastamisest keeldumise ajendiks. Tõenäoliselt on vähe inimesi, kes poleks näiteks ületanud kiirust, kas või möödasõitu tehes. Paljud saavad sellise rikkumise eest ka karistada. Reeglina ei saada Eesti riik välismaalastele liiklusrikkumiste eest trahve, märge rikkumise kohta jääb aga andmebaasi. Sellest tulenevalt on oluline olla välismaalase Eestis erakordselt tähelepanelik, sest kui mõni trahv rikkumise eest on jäänud maksamata, võib isiku suhtes kohaldada piiranguid, mille tulemusel võib riik keelduda isikule viibimisaluse väljastamisest.

Politsei- ja Piirivalveamet on tühistanud ka omajagu e-residentidele väljastatud digitaalset allkirjastamist võimaldavate sertifikaatide kehtivusi ning tunnistanud kehtetuks residentide digitaalset isikutunnistusi, viidates avaliku korra ohustamisele või riigi julgeolekule. Sageli pole põhjendust täpsustatud. Olukorras, kus põhjuse avalikustamine võib riigi hinnangul kahjustada teisi isikuid, riigi julgeolekut või avalikku korda, võib see informatsioon saladuseks jääda. Samas on minu praktikas olnud juhtumeid, kus PPA on kehtetuks tunnis-

tamise otsuseid advokaadi sekkumise järel ümber pööranud ning klientide e-residentide sertifikaadid koos kaasnevate õigustega taastanud.

Eelkirjeldatud juhtumite puhul võib suurim viga olla välismaalase ja tööandja otsus jääda passiivseks. Ouline on siiski uurida asjaolusid ning võimalusel analoogseid situatsioone vaidlustada, sest märge „oht avalikule korrale” isikuandmetes võib muuta välismaalase jaoks oluliselt raskemaks (kui mitte võimatuks) elamisloa või isegi viisa taotlemise ka teistes Euroopa Liidu riikides.

SEADUST TULEB TUNDA

On tähelepanuväärne, kui vähe on vaja, et välismaalane Eestis viibimise loast ilma jääks. Eesti kohtupraktikas ei tekita ohutu avalikule korrale alati välismaalase kriminaalkuritegu, tihti loetakse riigi jaoks ohtlikuks triviaalsena näiv autoga kiiruse ületamine, sõnasõda öisel Tallinna tänaval, Eesti seadusandluse mittetäielik tundmine, äriseadustikust tulenevate nõuete rikkumine või muu taoline asjaolu.

Ka lihtne korrarikkumine, mis Eesti kodaniku puhul erilisi tagajärgi ei too, võib põhjustada tööandjale vääruslikust töötajast ilmajäämise ning pöörata segamini hinnatud välisspetsialisti terve elukorralduse. Halvimal juhul võib eksimus muuta keeruliseks ka töötamise teistes Euroopa Liidu liikmesriikides.

 Eestis viibimise loast võib väga kergesti ilma jääda.

Eestis elavad välismaalased peaksid tundma kohalike seadusi ning igasuguseid seadusrikkumisi teadlikumalt vältima. Personalijuhtidel tasub aga meele pidada, et töösuhte päästmine ja säilitamine, ka pärast ebameeldiva situatsiooni kerkimist riiklike ametiasutustega, on siiski võimalik. ♦